

Rozwój faun koralowych od późnego kimerydu do walanżynu na N obrzeżeniu Tetydy: przykład Karpat zewnętrznych i SW Platformy Mezyjskiej

Ewa RONIEWICZ

*Polska Akademia Nauk, Instytut Paleobiologii;
ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa;
e-mail: eron@twarda.pan.pl*

Intensywny rozwój facji koralowych w późnej jurze Europy zachodniej zakończył się w późnym kimerydzie (por. Leinfelder *et al.* 2002). Natomiast na terenach położonych na wschód od największych wystąpień facji koralonośnych ze Szwabii i Gór Jura, koralony kontynuowały rozwój w tytonie i wczesnej kredzie. W obrębie basenu Karpat zewnętrznych i na obrzeżeniu nieodległej paleogeograficznie, położonej ku wschodowi Platformy Mezyjskiej, koralony pokrywały dno w postaci zarośli łąkowych i skupień gniazdowych lub nawet struktur złożonych, które były rafami rozwiniętymi w specyficznym środowisku mezozoicznym (np. Karpaty zewnętrzne, Štramberk: Tabela 1). Facje koralowe rozwijały się tu na obrzeżeniach platform i na grzbietach śródmorskich, w środowisku odmiennym od oligotroficznego środowiska raf dzisiejszych. Ze względu na to, że tereny te były silnie zaangażowane tektonicznie podczas ruchów alpejskich, na terenie Karpat nie są znane wapienie koralowe *in situ*, lecz ich rozmieszczenie pierwotne rekonstruowane jest na podstawie znalezisk wśród osadów fliszu karpackiego. Największe skupienie, interpretowane jako olbrzymie olistolity zsunięte z grzbietu Baška znajduje się w Štramberku na Morawach (Eliáš & Eliášová 1995). Poza tym, egzotyki wapieni typu sztramberskiego znane są z wielu miejsc wzdłuż pasa wychodni od Przemyśla aż po okolice Cieszyna. Granice wieku tych wapieni, jak i wapieni ze Štramberka, to środkowy tyton i wczesny berias (Kołodziej 1997). Odmiennie są warunki zachowania, struktura i inny zasięg wiekowy utworów koralowych z miejscowości Lyalinty w Bułgarii, z obrzeżenia Platformy Mezyjskiej (Ivanova *et al.* w druku). Tutaj, niewielki, ograniczony uskokami (horst Dragoman) skrawek monoklinalnie ułożonych utworów platformowych ukazuje niezaburzoną sekwencję dobrze warstwowanych wapieni. Ponad wapieniami oksfordu leży ponad 350 m seria wapieni płytkowodnych kimerydu, tytonu, beriasu i walanżynu, z licznymi przewarstwieniami wapieni koralowych oraz dwoma poziomami o łącznej miąższości ponad 90 m, złożonymi z uwarstwionych wapieni koralowych. Skład rodzajowy koralów Scleractinia, podobnie jak w Štramberku, należy do typu jurajskiego. Przejście ku typowi kredowemu zazna-

cza się przez stopniowe pojawianie się rodzajów i gatunków wczesnokredowych (Roniewicz *w druku*).

Tabela 1. Porównanie facji koralowych Karpat zewnętrznych i Platformy Mezyjskiej (wg Eliaś & Eliášová 1995, zmodyfikowane, Kołodziej 1997, Ivanova *et al.* 2008)

Położenie paleogeograficzne	Platforma Mezyjska	Karpaty zewnętrzne	
	Bułgaria	Czechy	Polska
lokalizacja	Srednogorie Zachodnie, horst Dragoman: Lyalintsi	Morawy: Štramberk	300 km pas fliszu od Przemyśla do Cieszyna
wiek	kimerydy-walanżyn	tyton-berias	tyton-berias
miejsce rozwoju	obrzeżenie platformy węglanowej	śródmorski grzebień Baška	obrzeżenie i grzbiety basenu karpackiego
typ skupień koralowych	pokrywy łukowe i skupienia gniazdowe (patch reefs)	system rafowy	skupienia gniazdowe (patch reefs)
zróżnicowanie rodzajowe	50	>80	>30
poziom morza	stwierdzony poziom transgresji	względnie stabilny	
tektonika i subsydencja	skompensowana subsydencja		
występowanie	na miejscu	wielkowymiarowe olistolity we fliszu	egzotyki wapieni typu sztramberskiego we fliszu

Literatura

- Eliaś M. & Eliášová H., 1995. Coral clasts and redeposited corals as clues for the reconstruction of Mesozoic and Tertiary elevations and depressions on the North Tethyan passive margin. *Publications du Service Géologique du Luxembourg*, 29, 23–32.
- Ivanova D., Kołodziej B., Koleva-Rekalova H. & Roniewicz E. (*in press*). Oxfordian to Valanginian palaeoenvironmental evolution on the Western Moesian Carbonate Platform: A case study from SW Bulgaria. *Annales Societatis Geologorum Poloniae*.
- Kołodziej B., 1997. Scleractinia z wapieni egzotycznych typu sztramberskiego z polskich Karpat fliszowych. Praca doktorska, Uniwersytet Jagielloński, Archiwum, 103.
- Leinfelder R.R., Schmidt D.U., Nose M. & Werner W., 2002. Jurassic reef patterns – the expression of a changing globe. W: Kiessling, W., Flügel, E. & Golonka J. (eds), *Phanerozoic reef patterns, SEPM Special Publication*, 72, 465–520.
- Roniewicz E. (*in press*). Kimmeridgian-Valanginian reef corals from the Moesian Platform from Bulgaria. *Annales Societatis Geologorum Poloniae*.